

Mit örököl a főváros a kiscelli kastéllyal?

Schmidt Miksa lemondott arról a feltételéről, amely miatt a főváros annak idején nem vehette át az ajándékot. — Fejedelmi műkincsek pompája és az egykori unitárius kolostor puritán hangulata, — Egy régi lunch

A kiscelli kastély a benne összehalmozott műkincsekkel a héten elhunyt Schmidt Miksa már régen a fővárosnak akarja ajándékozni. Mint ismeretes, ez azért nem történt meg, mert az ajándékozást ahhoz a feltételhez kötötte, hogy a kastély körül elterülő telkeket mind meg kell vásárolni a főváros távolabb fekvő birtokáig. A kastély közvetlen közelében lévő telkeket, hét villával együtt, már ő vásárolta meg. Ezenkívül azonban még 80—100 — részben villával, házzal beépített telekről lett volna szó. Schmidt elgondolása az volt, hogy így egy óriási park jöhetne létre, amely Mátyás király egykori vadászkastélyát is magába ölelné. A teher azonban, amit a birtokkomplexum összehozása a fővárosra jelentett, oly nagy lett volna, hogy a főváros nem vállalhatta s inkább lemondott az ajándék átvételéről.

Schmidt Miksa végrendeletében hagyta tehát a fővárosra kastélyát és lemondott arról a feltételről, amelyhez azelőtt kötötte az ajándékozást.

Hogy intézkedik a végrendelet?

A végrendeletnek erre vonatkozó része így hangzik:

1. Elrendelem, hogy a Kiscelli-kastélyt a benne lévő összes műkincsekkel, a hozzátartozó parkkal örökségül a főváros kapja. Tartozik a műkincsekből egy kis nyilvános muzeumot létesíteni. Tartozik a parkot továbbra is fenntartani.

2. Kobilláresik János hű emberemnek és nejeének tartozik a főváros életfogytiglan havi 300 pengő fizetést és szabad lakást adni a Kiscelli-kastélyban mint gondnoknak. A kastélyban más nem lakhatik.

3. A fővárosnak hagyományozom továbbá a budai területen fekvő összes ingatlanaimat a rajtuk lévő épületekkel együtt, kivéve, amit halálomig esetleg eladtam, vagy amiről másként rendelkeztem volna. Mindezekből egy park létesítendő.

E feltételek ellenőrzését a mindenkori polgármester fogja kérésre megvégezni.

Ha a főváros e hagyatékot e feltételek mellett nem fogadná el, akkor a hagyaték nyilvános árverésen eladandó; a befolyó vételárát a budapesti szegényeknek hagyom.

Amint látjuk tehát, az örökhagyó elejtette régi feltételét. Nem kívánja, hogy a kastély körül elterülő „Attila-parkot” hozzáköltetésbe a főváros közönségének a budai hegyekben fekvő egyéb birtokával, úgyhogy azt hisszük, semmi akadálya a hagyaték átvételének: a főváros egy új muzeummal lett gazdagabb, amely — ha Schmidt eredeti elgondolása érvényben maradt — az üllői-úti Iparművészeti Múzeum társintéze lesz.

Látogatás a kastélyban

Ezzel az eseménnyel kapcsolatban elevenítsük fel látogatásunkat ebben az érdekes kastélyban, amely valaha trinitárius kolostor és templom, majd utóbb kaszárnya volt, s amely a Margit-kórház mellett áll egy magaslaton, zsalugáteres ablakaival szabadon bámulva mind a négy világtáj felé. Régi szobrokból összeállított kálvárián mentünk fel a kapujáig, melyet körül hatalmas sirtövek őriztek, meg egy még hatalmasabb szentbernáthegyi. Az akácoknak és a gesztenyéknek csak a csucsá ért fel idáig, egy óriási érc-sas állt a pázsiton és a középkori dombormű-díszítette kőcsiszter-nában a legutóbbi záporból még állt az eső víz.

A kastély egyszerű vonalaiban szigorú puritán hangulattal kolostor és templom! De a kalapos király, az enciklopédisták tanítványa, Rousseau és Voltaire híve, aki a tanító és gyógyító szerzeteken kívül a többieket foszlattá vagy kiutasította, a katonaságnak adta a kastélyt. Tornyát lebontották, a templom magas hajóit vízszintesen három emeletre tagolták. A főhajó szép freskóját átszentesítették. Schmidt Miksának, a híthű katolikusként, mihelyt kezébe került a kastély, első dolga volt lemosatni, levakarítani a meszelést és vakolást s helyreállítani a mennyezetet eredeti freskója díszében.

A műkincsek forgataga

Amikor beléptünk a kapun, egy hosszú folyosón találtuk magunkat, melynek végén a Diana nyilai elől gyermekeit védő Niobe

szobra fehérült. Házigazdánkat körülvették a hölgyek és ő olyan udvariassággal magyarázott nekik, amely egyszerre volt lelkes és letompított, ünnepléses és mindennapi: egy ember, aki tudja, hogy izléstelen lenne műkincseinek magasztalása — aki attól fél, hogy hogy irántuk való szeretetének megnyilvánulását hivalkodásnak minősíthetnék. Csak egy simogató mozdulata, ahogy a tárgyak felé nyúlt, alig érintve őket, csak a pillantás, ahogy mosolyogva újra megnézte őket, — árulta el a mügyűjtő szeretetét és szenvedélyét, amely nem törődik a rendszerességgel és a gyűjtemény összehatásával sem.

Átmenet nem volt. Egyszerre belecsöppenünk a nemes márványok, előkelő gobelinek, antik bútorok pompájából és a régi kolostor némaságából összekeveredő furcsa hangulatba. Két világ, két ellentétes elem, amelyeknek összehatása, — nem akarok halottaiban sem közelélni az emberhez, akiről annyi sok valótlan összeírtak — a mügyűjtőt jelképezte, akiben hívő alázat és pompaszerető, bizarr képzelet egyesült, akinek palotái voltak, száz meg száz szobája, telvék nem tudom és milyen korabeli drága nyoszolyákkal s maga egy előszobaszerű helyiségben, durva egyszerű vaságyon tudott csak aludni.

Porcellán, bronz, márvány...

Ez az ellentét következetesen kísért és gyakran szemünkbe ötlött, amint végigbolyongtunk a gyűjteményen. A földszintes folyosó zsufolva volt csvarfaragású, aranyozott, barokkstilusu oszloppal, festménnyel, bronz- és márványrelieffel — s jobbra mindjárt koponyák vigyorogtak reánk, ókori sirokból kikérült embercsontok hirdették az elmulást. Királyi koronák utánzatai ragyogtak a kő- és bronzkorszak primitív edényei, szerszámjai, a római kor megzöldült pénzei mellett.

— Ez a muzeális osztály — támaszkodott házigazdánk a kastély jellegzetes ékességéhez, a domborműves, hatalmas márványhomlokossal díszített kandallóhoz. (Minden nagyobb teremben volt belőle egy-egy és többméteres reliefjük más-más — többnyire bibliai — jelenetet ábrázolt.)

A pusztulás és enyészeti emlékeiből a porcellán hívságai ragadtak ki. Márványoszlopok körül tündökölt az angol és az olasz porcellán és mikor fehér szobrok közt álltunk az egykori sekrestyébe, ott is erre a nemes anyagra bukkantunk. Rózsá- és tulipánmotívumokkal díszített herendire, számocás, rácsos altwierre, régi erdélyi kanecskók, müncheni korszak gyűjteményére és egy égetett csempe-sorozatára, mely jeleneteket ábrázolt Goethe Faust-jából. A milói Vénusz márványszobra közelében Erzsébet királyné szobra bánkódott és az ódon, fafaragású fali lámpákba be volt vezetve a villany. Elmentünk a márvány Ariadne mellett bársonykarosszék sora között. Balról római császárok mellszobrai néztek ránk gögösen, hidegen, de mi a Mária Terézia-korabeli, majd a XV. és XVI. Lajos korabeli szobákon át elértük a bronzgyűjteményt, azon túl a meissenai porcellán szentélyét s legvégül az olasz szobát.

Mindez természetesen sokkal több volt, semhogy egy látogatáson alaposabban meg lehetett volna tekinteni. Hát még az emelet, ahol megismétlődött a földszinti kép — ha lehet — még káprázatosabb gazdagságban! Két helyet találtunk azonban, ahol az élet zürzavaros látomásaiból, a nagy Vanity fair e temérdek nagy játékaiból megpihenhettünk — és ez a két hely — ismét a bizarr ellentét — Kelet és Nyugat csendjét és békéjét állította szembe egymással. Egyfelől itt voltak a japán termek, ahol megpihent a szemünk a szín- és formatobzódás után. Finomivű, öszszecsukható szárnyas oltár közepén ült Daibuccu, a női Buddha, rejtelmes, spirituális mosolyával csendesen hirdető, hogy hű csillogás minden földi fényezés — Maja tündér varázslata az egész földi létezés, minden fájdalommal, minden gyönyörűséggel egyetemben. Másfelől meg a folyosó végén Lucca della Robbia eredeti fayence Madonnája — keskeny kezének előkelően nyugodt tartásával, arcán végtelenül szelíd kifejezéssel, karján a Gyermekekkel, körülötte koszoruban a világ összes gyümölcseivel — előkészített a kolostor udvarának hangulatára. Az udvart repkény-befutotta sima falak zárták egyfelől, a világgal nincs összeköttetés, csak az éggel, magány és csend helye elmélyedéshez. Istenteh: a régi trinitárius barátok medítáltak ezen az udvaron. Az ember szinte választhatott: Keletet vagy Nyugatot utján akar-e közeledni a Végtelenhez.

Lunch a szobrok közt

Csakhogy az élet szépségei oda is, ide is behatoltak. A Daibuccut embermagasságu bronz- és porcellánvázak övezték, egy bronz-tigris nyujtózkodott mellette testének szinte élő, forró légységében, porcellán-papagályok és kolibrík színesültek, egy bronz-elefánt emelte kétségbeesetten a levegőbe ormányát, mert hátára rávetette magát a tigris. Viszont a hallgatás és medítálás udvarába egy kis márványerkély ugrott be, régi velencei faragás, melyet a lagúnák városából hozott és építettett oda a kolostor gazdája. A földön görög istenszobrok és szarkofágok tanyáztak, meg egy szép velencei márványorszlán s egyuttal — milyen ötlet! — a néhai cs. és kir. közös hadügyminisztérium homlokzatának másolata. Az egykori templom főhajójában pedig a legrégibb antik bútorok és műkincsek voltak felhalmozva s köztük meglehetősen kábán bámultam valami márványmozaikasztalt, egy gyaloghintóból alakított vitrint, a Munkácsy-vázlatot s a futurista Kokoschka-képet.

Schmidt úr lunch-re invitálta kimerült vendégeit. Képek és szobrok között volt terítve, — ha nem tévedek, egy nagy hordó csapra útve; sör, tartár-mártás, hideghal, szendvics, tormásvirslis stb., ötven vendég s két merevarcu lakáj s amennyire megállapítható volt, a sok különösség és a mult árnyékai, melyek a kastély minden zugából felénk csusztak, ránk terültek, éppenséggel nem voltak az étvágy rovására.

A kápolna és a romantika

Elmenőben beéztük a kápolnába, amelynek ajtaja a folyosó elején, a bejárat mellett volt. Az örökmécses piros sugára révedezve járt a sok gyászszalagos koszorún, a hat barna padon, amelyek mindegyikét három egymásba fonódó, faragott szív ékesítette és Károly király gyászfátyol-öveze képen. E helyen a sötétbarna, fekete és lila szín uralkodott. A nagy oltárképtől jobbra még egy kisebb szoba nyílt, de ez már csak egy nő emlékének volt szentelve, akinek fából faragott szobra ájtatosan térdelt itt, imára kulcsolt kezekkel. Aki a kápolnát berendezte s a szobrot a szerencsétlen nő emlékére felállította, romantikus lélek volt, azaz kész a valóságot alárendelni az érzelmenek és a képzeletnek. Az a sok izléstelenség és hazugság, amivel a tájékozatlanság és a pletyka belenyúlt magánéletébe, nem ábrándította ki regényességéből. A giccs, a rossz Dumas-féle Kamélias hölgy-utánzat, amivé a nyilvánosság átgurta az ő legsajátabb élményét, nem hatolt be idáig. E szobában minden őszinte, igaz, egyszerű — habár romantikusan felfokozott gyászt lehel. De őt sem zökkentette ki semmi ebből az irányvonalból.

Első teendő: a leltározás

E látogatás óta a kiscelli kastély belsejében nem történt változás. Olyan temérdek a műkincs benne, hogy az első aukció, melyet a mult év decemberében tartottak az Ernst-muzeumban a kastély műtárgyaiból, nem is látszik meg. A második aukció kiállítására március 31-én nyílt meg s április 7-én zárul. Mintegy ezer porcellán, fayence, régi textil, szőnyeg, kép, szobor, bútor vár az aukcióra. Gleichmann Lajos dr., akit Schmidt Miksa végrendelete végrehajtójának nevezett ki, még nem határozott az április 8—13-ra kitűzött árverés felől. A kérdést most tisztázzák. A leltározás hétfő délután fél ötkor kezdődik az Ernst-muzeumban, a XI. kerület kiküldött tisztviselőjének, Bolgár Szilárdnak s Gleichmann dr. helyettesének, Heves István dr. ügyvédnek jelenlétében. A leltározást azután a Mányoky-úti villában, majd ha ott befejezik, a Kiscelli-kastélyban folytatják.

s. i.

Hatvanezer francia katonát tartanak vissza tovább-szolgálatra

Párizs, április 6. (NTI.) Az államtanács szombaton délelőtt három óra hosszat tanácskozott. Laval külügyminiszter részletesen beszámolt a függő nemzetközi tárgyalásokról.

Kedden rendkívüli államtanácsot tart a kormány. Ezen az államtanácson megvitatták a stressai összejövetelt és a népszövetségi tanács ülészakát.

A kormány mai tanácskozásán elhatározta, hogy visszatartja szolgálatban az április 13-án szolgálati idejét kitöltő 60.000 katonát mindaddig, amíg az áprilisban behívdó újoncok kiképzése eléggé előrehaladt. Az ideiglenes visszatartott évfolyamokat a határok védelmére használják fel. Ezek a katonák legkésőbb július 14-én fognak leszerelni. A most szolgálatban visszatartott katonákat oly módon kárpótolják, hogy elengedik nekik a tartalékosok számára előírt gyakorlatok egy részét.

KONYHAMŰVÉSZET

cimen Ujvárv Sándornak (v. berecegi udvartartási főszakács) két füzete jelent meg eddig. Az első kútnő általános, a második fogvoklás és diétás recepteket tartalmaz. Egy füzet ára P 1 — Az Ujság előfizelői a nyugta felmutatása mellett 50 fillértől kapják az Ujság könyvkereskedésében (Erzsébet-körút 43). Vidéki előfizetőktől 10 fillér portóköltés befizetését kérjük.

át férfi és női..... P 11-80
müs. Crepe de Chine .... P 23.—
SZERVITA-TÉR 10 Geiger Testvérek